

UDK 811.163.42'282

811.163.42'373.6

Izvorni znanstveni članak

Primljen: 25. 04. 2013.

Prihvaćen za tisak: 28. 10. 2013.

ORSAT LIGORIO
Universiteit Leiden
Faculteit der Geesteswetenschappen, LUCL
P.N. van Eyckhof 3, NL – 2311 BV

NIKOLA VULETIĆ
Sveučilište u Zadru
Centar za jadranska onomastička istraživanja
Trg kneza Višeslava 9, HR – 23000 Zadar

DOPUNE JADRANSKIM ETIMOLOGIJAMA VOJMIRA VINJE: TREĆI PRILOG

U ovom se, trećem nastavku dopuna *Jadranskih etimologijama* Vojmira Vinje, kao i u dosadašnjim istovrsnim prilogima, dopunjuju i dodatno dokumentiraju ili korigiraju neka Vinjina i Skokova etimološka rješenja. Obradeni likovi mahom su romanskoga porijekla. Osim toga, prilog sadrži i nekoliko etimoloških prijedloga za dosad neobrađene likove.

KLJUČNE RIJEČI: *albanski, dalmatski, etimologija, istočnojadranski govori, mletački.*

UVODNE NAPOMENE

Ovaj rad predstavlja treći nastavak dopuna *Jadranskih etimologijama* akademika Vojmira Vinje. Kao i u dosadašnja dva nastavka (Vuletić 2006, 2010), objavljena u ovome časopisu, obrađuju se mahom romanizmi u istočnojadranskim govorima. Konceptija priloga u potpunosti je uvjetovana koncepcijom *Jadranskih etimologija*. Ukoliko se dopunjuju ili korigiraju Vinjini etimološki prijedlozi, citiramo nekoliko prvih riječi (do *itd.*) iz natuknice na koju se dopune donose, poštujući u svemu Vinjin tekst i njegove tehničke odlike (npr. tip navodnika). Ovo ne vrijedi za apsolutne novine (npr. *Barôtul*). Kako je uobičajeno u etimološkim člancima, izbjegavaju se bilješke na dnu stranice te se svako pozivanje na literaturu bilježi u tekstu natuknice. Korištena djela koja nisu izrijeком spomenuta u natuknici donose se na njenome kraju, odvojena od teksta natuknice znakom < • >, kako je postupao i Vinja. Korištene kratice razriješene su na koncu priloga, u popisu literature. Dijalektalni likovi kod kojih se ne pozivamo na literaturu (dijalektalne rječnike i ostalo) potječu iz naših terenskih istraživanja.

abitrōvāt *impf* (-ōjēn), **obitrōvāt** "dolaziti u dodir", "vrtjeti se oko čega" Brusje itd., JE I, 12. Sada potvrđeno i u Dračevici: **abitrōvāt** 'dolaziti u dodir (s kim/čim), vrtjeti se oko čega' (RBČG, 27) u primjeru *Gōrni i dōlni Brōč rilko abitrōju*. Vinja (*loc. cit.*) kratko dodaje: "Postanje nejasno". S obzirom na značenje, doima se usporedivo s frekventativom AMBITARE 'herumgehen' (REW 409). Ako je tako, osnova *abitr-* bit će od samog infinitiva; iako dvojbena podrijetla, po tom je pitanju, čini se, usporediv i glagol *inkanōtrit* 'sastaviti, složiti nešto od nedostatno vrijedna materijala' u Brusju (JE II, 19). Za skoriji primjer metanalize infinitiva v. ovdje *čamōrīti* 'zivkati' s.v. *čamati se*, a za osnovu proširenu sufiksom -ov- usp. i *inpaverōvāt* pored *inpaverāt* 'šuperiti' (JE II, 20). Što se fonoloških pitanja tiče, nazal iz lat. grupe -MB- mogao je nestati kao u ihtionimu *rūbac* 'Auxis bisus' (< grč. ῥόμβος), a *a-* smijeniti *o-* u prvom slogu kao u paru *abadati* – *obadati*. Po svemu sudeći starija posuđenica. • ČDLex 1; JE III, 128sq; HDZb 7, 389, 559; LEI II, 596sq; RBČG 77.

aperiti pf nepoznata postanja itd., JE I, 20. Ivanišević (*Poljica* 367) donosi sljedeću potvrdu, uz tumačenje 'uspjeti': *Nikoliko trgovčića radilo je prije 'vako na privaru, ali jin Bog ne da' blagosova, slabo aperili*. Odbacivši lat. APERIRE 'öffnen', Vinja (*loc. cit.*) spekulira o turskom ili čak arumunjskom podrijetlu ove riječi; najzad ipak zaključuje da je posve tamna. No, taj će poljički hapaks bez sumnje biti usporediv s čak. *aperāt* 'Erfolg haben, fortkommen' (Brusje), usp. *šin mi je u životū dobrō aperō*. Za razliku od glagola аривати (Dubrovnik), koji uz infinitive znači 'стићи' pa onda i 'uspjeti', *aperiti* u potonjem značenju, čini se, nije tranzitivan. *In ultima linea* vjerojatno od lat. ADOPERARE "anwenden" (REW 190), i to italo-romanskim posredstvom; značenje 'avere effetto, avere efficacia' posvjedočeno je u sttal. neprelaznom glagolu *aoperare*. Za alternaciju završetaka -ati i -iti u našim infinitivima usp. *fermati* i *fermiti*, tj. *abandonati* i *abandoniti* (JE II, 24) • Бојанић-Тривунац (2002: 34); ČDLex 15; LEI I, 779.

bāk m itd. JE I, 33. Vinja (*loc. cit.*) za ovaj bokeljski lik rekonstruira značenje 'štap, prut' prema izrazima u kojima dolazi: *biti pod bāk*, 'biti držan na uzdi, biti u čijoj vlasti', npr. *držī ženu pod bak*; *alargāla bi se ona, samo se boji jer je pod bāk*. U pretpostavljenoj vezi s BAC-ULUM 'Stock' (REW 874), ali kakvoj – nije jasno. Ni klasični ni romanski jezici ne poznaju primitivuma tipa *BAC(C)-US ili *BAC(C)-UM; u nas također nisu zabilježena nego derivata, usp. *baketa* i *bagulina* (JE I, 32; 34). No, keltski jezici znaju i za naizgled koincidentan oblik, usp. stir. *bacc*, stkimr. *bach*, korn. *bagh* < pkelt.**bakko-* 'curved stick, hook' (Matasović 2009: 52). Ide li onda *bak* u red romanskih keltizama? Nipošto; da je tako, našlo bi se tragova toga primitivuma i po drugim romanskim jezicima. (Usp. keltizam **pettia* 'Stück', REW 6450.). Ako s Vinjom *loc. cit.* uzmemo da se LRBK po pitanju značenja 'štap, prut' prevario, onda bi *bāk* mogao naprosto biti 'камен у који се гађа у разним играма' (PCAHY I, 254), tj. 'Zielobjekt bei Spielen' (ČDLex 27), a fraza *biti pod bak* otprilike kao 'biti na nišanu' pa onda i 'u čijoj vlasti'; figura iz igre на плоке (PCAHY *loc. cit.*) • LRBK 22; ERSJ I, 91; II, 627sq.

bakatūša f "šišarka", Brusje itd., JE I, 34. Primjer: *Bakatūše dobrō goridū* (ČDL, 27). Vinja (*loc. cit.*) tvrdi: "Nejasna izvedba na -UCEU- > -uš(a) od BACA (*bacas omnis fructus agrestium arborum*)" s napomenom "-t- je nejasno". Ovaj će fitonim biti višestruki kopmpozitum: BAC-A → BAC-AT-A → *BAC-AT-UCE-A > *bakatuša*.

U srednjoj Dalmaciji sufiks -UCEU- u pravilu daje -uš (a drugdje -uč, tj. -uč), usp. geografiju ihtionima SALPUCEA 'Box salpa' > *sapoč* (Sali), *sapuč* (Zapuntel), *sapučica* (Rogoznica), *salpuć* (Krnica), *salapuć* (Brna) za razliku od *salpuša* (Korčula), *salpušica* (Sućuraj), *sapušica* (Žirje, Račišće, Korčula). I jedan i drugi sufiks incidentni su s fitonimima; za -UCEU- usp. *koprč* 'smradna trava, lista narezana, duge stabljike', a za -ATU- hibride poput *maslinata* ili *čempresata*. • JE II, 97sq.; III, 142; REW 859.

Baròtul *m top*, ime brda i obližnjeg naselja na otoku Pašmanu. Najstarija dostupna potvrda je *Barutulo* iz 1309. Vuletić (2007: 348) je sugerirao da je samo naselje vjerojatno dobilo ime po brdu, odustajući od daljnega tumačenja imena. Danas nam se čini da je ono u vezi s krčkorom. *baratla* 'campana', *baratlo* 'campanile', 'laveggio'. Iz samog je krčkorom. materijala vidljivo da je riječ o prijenosu sadržaja 'zdjela', 'teća' → 'zvono', a odatle → 'zvonik'. Stoga držimo da je Elmendorf dobro proniknuo u porijeklo te dalmatske riječi, povezujući je s mlet. *baràtolo* 'vaso piccolo di terracotta' (Boerio 62). Štoviše, Elmendorf iznosi da mu je ispitanik potvrdio postojanje glinenih zvona. Prominentno i široko razvučeno brdo, između mora i niskoga barotulskog polja, svakako je moglo potaknuti konceptualizaciju pomoću slike sadržaja 'posuda'. Za brojne metafore u istočnojadranskoj toponimiji koje počivaju na slici kuhinjskoga posuđa, v. npr. JE III, s.v. *skrovàda*. • *Dalm* II, 4, 28, 45, 53; Elmendorf 6; JE III, 175; *Top. Pašman*, PAE 66, 98.

ćamati se refl "zvati se" u Držića itd., JE I, 113. Uz izvođenje iz mlet. *chiamàr* < lat. CLĀMĀRE 'rufen', 'nennen' (REW 1961), Vinja (*loc. cit.*) ovaj venecijanizam smatra Držićevim hapaksom, upozoravajući da je njegov "dalmatski parnjak" *klamāt* u značenju 'derati se', 'oglašavati se izvikujući', 'mnogo govoriti' proširen na brojnim mjestima po hrvatskoj obali i otocima. Međutim, u Preku (otok Ugljan) smo zabilježili nesvršeni glagol *ćamōrīti* (koga) 'zivkati', 'dodijavati' (čā me ćamōrīš? 'što mi dodijavaš?'), što je očito odraz dalm. mlet. *ciamār*. U istome mjestu dalmatizam *klamāti* ima vrijednost 'vikati, derati se, zazivati'. • Boerio 163; VG 208.

Gvardijūle fpl "zvijezde koje izlazi na istoku poslije *Ścopih* kao peto po redu u nizu zvijezda i zvijezda noćnog nebeskog sata", Komiža itd., JE I, 197. Usp. u Deanovića (1966) 'dvije zvijezde' i Božanića (2011, 96): "zvijezde koje izlazi na istoku kao peto po redu u nizu zvijezda noćnog nebeskog sata; *Petrov veliki križ*, *Petrov moli križ*. *Između njih je bila ura i pul*. *Onda Rošćapnice*, *Ścopi*, *Vlašići*, *Gvardijule*, *Šmokvenica* i *Piždukalo*". Vinja (*loc. cit.*) tvrdi: "Premda ne znamo za takvo ime zvijezda u mlet, držim da smo riječ preuzeli iz tog izvora gdje nalazimo *guardiòla* u značenju 'custode', Boerio 320". Iako se s Vinjinom etimologijom slažemo, htjeli bismo dodati par riječi o referentu. Naime, "zvijezde koje izlazi na istoku poslije *Ścopih*", tj. Oriona su *Gemini*; *Gvardijule* su prema tome Blizanci, a Deanovićeve "dvije zvijezde" Kastor (α) i Poluks (β *Geminorum*). *Gvardijūle* se zovu zato što, po starodrevnom vjerovanju, Dioskuri paze na pomorce. Usp. Seneka (*Her. F.* 552): "Tyndaridae genus [sc. Castor et Pollux] succurrunt timidis sidera navibus". To se praznovjerje uzadržalo i do kršćanskih vremena, kao što pokazuje Novi Zavjet (Πράξεις 28, 11): "Μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἀνιχθήμεν ἐν πλοίῳ παρακεχειμακότες ἐν τῇ νήσῳ Ἀλεξανδρίνῳ παρασήμῳ Διοσκοῦροις." V. i dole *Ścopi*. • DEI 1886; DELI 528; REW 9502.

liljak, *jika m* 'šišmiš', Smokvica. Baničević (2000: 111) predlaže: "dalm.rom. < lat. *? it* ide; *jactus* bacanje, mahanje". U potpunosti krivo. Usp. tur. *leylak*, rum. *liliac* i mak. лилџак, sve u značenju 'šišmiš'; po Banatu se i Vojvodini još uvijek za šišmiša kaže i лѣлѣак (ili љѣлѣак, v. PCAHY XI, 443, tj. 664sq.). Budući da u Vinje ne dolazi, k Skokovoj odrednici *liljak*,²-ka (ERSHJ II, 302sq.). • ARj X, 92; Vasmer (II, 28).

Kâvrle *fpl* naziv obrađenog zemljišta u konfinu Dinjiška (Pag), JE II, 79. Za ovaj toponim, kao i za toponime *Kâvrlice* i *Kavrlôtkâ*, također na Pagu, Vinja kaže da "formom odgovaraju tal. imenu grada u mletačkoj oblasti *Caorle*, koje se izvodi iz CAPRA 'koza', REW 1647". Ovamo sada možemo dodati još čitav niz paških toponima: **Vêla Kâvurla**, polje u konfinu Barbat; **Kâvrle**, polje južno od Kolana; **Gôrnja Kâurla**, polje u konfinu Paga; **Kâvrle**, polje u konfinu Poveljane. Možda ovamo ide i **Kâvrlić**, dio Stare Novalje. Tolika učestalost sličnih ili potpuno istih oblika na jednom otoku jasno upućuje na toponimizirani apelativ. I doista, rječnici paških govora bilježe **kâvrlica** 'prostor između dva jata u polju', Kolan (RKG 180) (a *jâto* je 'obrana od bure koja se radi od suhe trstike ili grana crnike', *op. cit.* 164), **kâvurla** 'kopanjem obrađeni komad zemlje odnosno komad obradive zemlje', Pag (CGGP 203), što ga Kustić (*loc.cit.*) dovodi u vezu s tal. *cavare*, te **kâvla** 'dio zemlje u vinogradu', Poveljana (*šest kavli trsja*, RGMP 150). Formalno je paškim likovima najbliže istrorom. *cavurnal* 'vite (che sta in capo al filare)' iz Vodnjana. Usp. i *cavo* 'tralcio' ('mladica vinove loze') u istromlet. govorima. Nama se iz usporedbe vodnjanskog i poveljanskog lika čini da se prvotni sadržaj tiče vinove loze, a da u kolanskom i paškom liku dolazi do daljnje adaptacije sadržaja. Stoga mislimo da su svi ovi naši nazivi u vezi s mlet. *cao* 'tralcio' < lat. CAPUT (REW 1668), odakle Prati (EV, s.v. *cao*¹) izvodi i veronski glagol *scaurlâr* 'potare' ('kljaštriti, plijeviti'). Daljnje veze vode prema istrorom. *cavorlè* 'specie di graminacee infestanti', istromlet. *caorlè* 'nome generico per certe specie di graminacee infestanti'. Jedini u ovoj seriji paških toponima koji bi, u zadnjoj instanci, imao veze s lat. CAPRA jest *Kavrlôtkâ* koji nije, kako je Vinja vjerovao, "hrv. izvedenica" od *Kâvrle*, već toponim izveden od prezimena *Kaurloto* < mlet. *Caurloto* 'abitante di Caorle'. • Boerio 131, 132; *Top. Pag*, PDI4 35, PBA1 31a, PKO2 120, PNO3 43, PPA1 4, PPA2 62, PPO3 137; VG 197, 198.

Alb. **kermë** 'kirnja', Ulcinj. Skok (ERSHJ II, 78) tvrdi: "Ribari Arbanasi u Ulcinju posudiše *kërmë*, određeno -a (sa *rn* > *rm*)". V. i Vinja (JF II, 83). Izvjesno je da ovaj ihtionim neće u albanski biti pozajmljen neposredno jer u vlat. pozajmljenicama grupa -RN- prelazi u -rr-, usp. alb. *lugerrë* 'svijeća' < LUCERNA. V. i Landi (1989: 114). Umjesto toga će zaista od dalm. **kerna* 'kirnja' s tim da se promjena -rn- > -rm- onda može protumačiti pomoću kontaminacije s palb. **karma* > alb. *karmë* 'kamen'; naime, *Cernidae* se inače konceptualiziraju uz pomoć te slike, usp. alb. *peshk-gur* 'kirnja', gdje je *peshk* 'riba' a *gur* 'kamen'. • AED 171; AEW 179; Çabej *St. I* 269; JE II, 78.

ogřc, -a *m* 'sitni morski pužić, *Trochocochlea turbinata*'. Od varijanata dolaze tri tipa: na -c (**gârc**, **gřc**, **ogřc**, **ugârc**, **ugřc**), na -č (**gřč**, **uvřčič**), i na -k (**ugârk**, **ugârak**); v. više u Vinje (JE I, 171). Skok za ovaj malakonim donosi dva suprotstavljena etimološka rješenja. Najprije predlaže da "oblici *ogřc* = *ugřc* predstavljaju dalmatorom. **agrikus*, a (*u*)*grk* < **agricus*" (ERSHJ II, 548). Naime,

dalm.-rom. grecizam **agricus* imao bi prema Skoku da potječe od korijena $\alpha\gamma\rho$ -izvedenog sufiksom -ικός u značenju 'divlji'. Iako je u grekanskom takva izvedenica posvjedočena, Vinja *loc. cit.* upozorava da je "areal hrv. *garc*, *ogrc* izrazito sjeverne distribucije, pa to otklanja pomišljanje na južnotal. podrijetlo". (Uostalom, Skokovi konstrukti **agricus* i **agrikius* objasnili bi samo varijante na -*k* i -*č* dočim bi one na -*c* ostale neobjašnjene jer dalm.-rom. **kī* daje slav. č, a ne *c*, usp. sufiks -*uč* < -UCEU i v. gore s.v. *bakatuša*.) Drugo Skokovo rješenje (ERHSJ III, 538) dovodi ovaj malakonim u vezu u vezu sa srp. *ѣрк* 'црв, што живи љети у говеда испод коже' što Vinja *ibid.* odbacuje na semantičkoj osnovi. Čini se, dakle, da ostaje prvobitni Skokov zaključak iz *Terminologije*: "Tamna je posvema riječ *ogrc*". No, ne hoteći ustupiti tami, mi predlažemo da je ovaj naš malakonim potekao od lat. AGRESTE "wild" (REW 295), i to s napomenom da je u varijantama na -*c*, poput *ogrc* ili *garc*, došlo do s-metateze (slav. **ogrīstŭ* > *ogrītsŭ* = *ogrc*) ili s-prolepse s konsekventnom disimilacijom (slav. **ogrīstŭ* > **ogrītsŭ* > *ogrītsŭ* = *ogrc*); u varijantama na -*č*, poput *grč*, do sekundarne tematizacije (lat. AGRESTI- > *AGRESTIU-) s očekivanim ishodom dalm.-rom. grupe **-tj-*; a u varijantama na -*k*, poput *ugark* ili *ugarak*, do regresivne derivacije osnove. *Rückbildung* je mogao imati dva izvora: deminutive, poput *uvrčić*, i to po modelu *vučić* → *vuk*, ili plurale, poput *ogrci*, i to po modelu *vuci* → *vuk*. Oblici s aferezom protoničkog *a-* podsjećaju na primjere *kjeraf* ili *kijerna*. Pridjev AGRESTE posvjedočen je i u drugim dalm.-rom. reliktima, v. ERHSJ (III, 538) s.v. *ogresta*. • Term 56; Vuk 850.

pālĭ m 'kunja, *Arca noae*', Verunić; u Velom Ratu *pālĭ*. Naziv je bez sumnje motiviran fizičkom sličnošću s ispolcem za grabljenje mora iz broda (u Dalmaciji *palj* ili *šešula*), kako je Vinja (JaFa 42.8.2.2.) protumačio naziv *pajīc* (Punat) za *Mytilus galloprovincialis*. Dodati Skokovu članku *pālĭ*. • ERHSJ 2, 594-595; BetBr 172, s.v. *pāj*.

perapōšta adv "hoteć, namjerno", Komiža itd., JE III, 17-18. U istome značenju, ali od mlet. sintagme *fato a posta*, u Murteru imamo *hatapōšta*, s uobičajenim murterskim razvojem *f* > *h*, a u Medulinu i Omišlju "sirovi venecijanizam" *fatapōšta*. U Preku smo zabilježili *takopōšta* 'ne zapravo, tobože, *parlafinta*' koje se očito osniva na mlet. *aposta* 'a sciente, avvertentemente', no teže je reći je li prvi dio riječi *tako-* posljedica glasovnih preinaka, uslijed nerazumijevanja mlet. izraza, ili pak utjecaja koje druge riječi. • Boerio 39, 528; RMG 62; ROG 68; VD 30.

pičindūr, -úra m klesarski termin, "široko dlijeto", Korčula, Žrnovo itd., JE III, 31. RGGK 251 za Korčulu donosi; *pičindūr* 'široko tupo dlijeto u klesarstvu', ali i 'pila (šegac) s naopakim zupcima, služi brodograditeljima kod izrade oplata'. Vinja (*loc. cit.*) kaže: "Nejasno". No, očividno je ista riječ *pinčidūr, úra m* 'kamenarsko dlijeto' (Vrnik na Korčuli) koju Vinja donosi napose (JE III, 38), i kaže: "Po sufiksu se vidi da je riječ romanska, ali ništa sličnoga ne nalazimo u tal. dijalektima". Najzad, kao i u prethodnom slučaju, predlaže načelnu vezu s lat. PICUS 'Specht' (REW 6484a). Bit će, preciznije, *nomen agentis* na -TOR od kojeg glagola poput tal. *piciare* 'bastonare' (Veneto, v. DEVI 377); uoči za galo-italske dijalekte tipično ozvučenje intervokalnog -T-. Što se anetimološkog -*n-*, ili tzv. *n-Einschub*, tiče, ono se nalazi na očekivanom mjestu u varijanti *pičindur* dočim se u varijanti *pinčidur* najprije anticipira (*pičindur* > **pinčindūr*) pa onda disimilira (**pinčindūr* > *pinčidūr*). • REW 6494.

požati "položiti, prisloniti, spustiti", RGMS 273. Vinja (JE III, 58) ovaj saljski lik donosi pod odrednicom *pōja*, gdje se obrađuju pomorski termini *poja*, *poža* 'konop na krmu na kutu jedra' te od njih izvedeni glagoli *pojati*, *požati*. Čini se da Vinja misli da je saljsko *požati* odista u etimološkoj vezi sa spomenutim pomorskim terminima ili, kako dopušta, da ono "može biti i dalmatoromanski leksički ostatak od *PODIUM*, *PODIARE*". Držimo da neće biti ni jedno ni drugo, već da saljsko *požati* dolazi od mlet. *pozàr*, *puzàr* 'posare', 'deporre' < lat. *PAUSÀRE* (REW 6308), na što upućuje i primjer *požati ću vo na stol* 'spustiti ću ovo na stol'. • Boerio 530, 542; Doria 488-9 (s.v. 1. *pošar*); VD 823.

prcumîgul m "gomolj trave veličine bajame", Kukljica itd., JE III, 79. Vinja je ovaj kuklijski lik okvalificirao kao "čudnu i osamljenu riječ", zaključivši da "nije isključeno ni formalno djelovanje na otoku znatno proširene riječi *prcinîgul*". Riječ je možda čudna, ako se to tako može reći, ali nikako nije osamljena. U značenju 'maleno čeljade' bilježimo u Preku **prcmîgul**, u Sv. Filipu i Jakovu **picimîgul** i **picumîgul**, a u Murteru imamo **prcinîgu** i **prcinîgulo** 'nešto malo, sitno, neugledno', 'siromašan, neugledan čovjek' (RGOM 211). U ribarskim Salima, gdje je *prcinîgul*, sasvim očekivano, samo 'vlasnik mreže, trate', nalazimo lik **prculin** 'mali, sićušan' (RGMS 275-6), a ta riječ postoji u većem broju mjesta u sj. Dalmaciji u značenju 'dečkić' ali i 'adolescent', očito uslijed naslanjanja na glagol *prcati*. Držimo da je Vinja dobro naslutio vezu s *prcinîgul* 'vlasnik mreže', što je u nas mletačka posuđenica (< *persenèvole*), kako je Vinja neprijeporno pokazao. No, odnos je upravo obrnut: nije ta riječ djelovala na naše likove pejorativna značenja, nego su oni nastali na njenoj osnovi putem povezivanja sa slav. ekspresivna riječi *přc* 'prdac', što je nalazimo i u drugim likovima za označavanje 'malenog' i 'ljudi niska rasta', npr. u Kolanu **přcmar** (RKG 386). Semantički prazna izvan ribarskoga konteksta (npr. Sali), a očito ipak prisutna, riječ se *prcinîgul* našla na milosti pučke remotivacije. Budući da sličan semantički razvoj ne nalazimo u mlet. repertoarima, čini nam se da se samo tako može tumačiti semantičko "iskliznuće" naziva za najugledniji položaj u tradicionalnoj ribarskoj djelatnosti u smjeru značenja 'malen' i sl. Remotivacija je pak potpuna u filipjanskom *picimîgul/picumîgul*, gdje je očito naslanjanje na mlet. *picio* 'malen', odnosno *piciul*. U ukupnome semantičkome razvoju ne treba zanemariti ni mogućnost djelovanja mlet. *miga* 'mrvica' odnosno *migola*. • Boerio 416; Doria 462; JE II, 248-9; VG 629.

resâlj m 'rak *Maia crispata*', Brgulje, Dragove; **rosâlj** u Veruniću i na Ravi, **rosâlj** u Velom Ratu, **grasâlj** u Solinama. Vinja naziv *rosalj* svrstava među nejasne. Zabilježio ga je na Ravi, uz identifikaciju *Galathea strigosa*, što neće biti točno jer se *Gs* na Ravi zove *pleščûh*. Kada se uzme u obzir da je čitava jedna serija naziva (*kosmalj*, *kosmulj*, *kosmuljin*) za raka *Maia crispata* na zadarskom otočju motivirana time što mu je oklop sav prekriven morskim travama, a kada se usto zna da morska trava *Cymodocea nodosa* na zadarskim otocima nosi naziv *rēsā*, onda barem dragovski i brguljski naziv postaju jasnima. Ostali zabilježeni oblici vjerojatno su samo daljnje prilagodbe toga naziva. Za sem 'dlakavost' u nazivima rakova iz porodice *Xanthidae* v. JE III, 133 (s.v. *rúnac*). • JaFa 38.7.3.

sêkulica f iht "mala ovrata, komarča" *Chrysophris aurata* iuv, JE III, 158. Ovaj specifični naziv za male primjerke podlanice, što ga je Vinja protumačio kao ostatak od lat. *SAECULUM* "Junge von Tieren" (REW 7495), znatno je prošireniji no što proizlazi iz

njegovih materijala (Božava, Karlobag, Ražanac). U istom značenju, na Istu, Zverincu te u Lunu, S. Novalji, Novalji i Miškovićima zabilježili smo *sěkulica*, u Brguljana (o. Molat) *šěkulica*, a u Dragovama (Dugi o.) *šěkulica*. Ako je Vinja u pravu, ovaj dalmatoromanski prežitak, za koji je jedina usporednica sard. *séyu* 'mlada pastrva', bio bi karakterističan za prostor nekadašnjeg jadertinskog (zadarskodalmatskog).

síkavac, -*vca* 'strnadica, *Emberiza cia*', Dobropoljana (otok Pašman). V. i neobjavljeni diplomski rad L. Dujmović, *Ornitonomija mjesta Dobropoljane na otoku Pašmanu*, str. 61sq (2011). Pod uvjetom da nije onomatopejski, ovaj bi ornitonim mogao biti grčkoga podrijetla. (*Obiter dictum* u: Breneselović-Ligorio 2012: 364). Naime, u Grka se *Emberiza melanocephala* zove συκαλις(λ)ις, i to isključivo prije jeseni, tj. prije nego li joj perje na glavi pocrni (nakon čega se zove μελανκόρυφος 'crnoglav'), usp. u Aristotela (*H.A.* VIII. 632 b 31): "γίνεται δ' ἡ μὲν συκαλις περὶ τὴν ὀπώραν, ὃ δὲ μελανκόρυφος εὐθὺς μετὰ τὸ φθινόπωρον". V. više Thompson (1936: 274sq.). U. Aldrovandi naziv συκαλις dovodi u vezu sa σῦκον 'smokva', i objašnjava: "quoniam scilicet more ficedulae ficubus vescatur". Budući da smokva rađa ljeti (obično najprije u lipnju pa u kolovozu), to se vrijeme podudara s intervalom u kojem se μελανκόρυφος zove συκαλις. Ako je ta identifikacija točna, promjena je značenja u nekome momentu imala biti ovakva: '*Emberiza melanocephala*' (neomitarena) > '*Emberiza cia*' (omitarena ili ne). • Frisk II, 819; Liddell-Scott 1670.

škandrijati impf "naslijepo, odnosno prema *sinjalima*, vući *drkmar* po morskom dnu kako bi se zakvačila i dosegla vrša", Murter (RGOM 250). U Preku smo pak zabilježili *skandrljati* i *škandaljati* u govornika iz dva različita dijela naselja, u značenju 'potezati brod uz kraj', dakle ono što se na zadarskim otocima mahom kaže *lančan(iv)ati*. U velovaroškom splitskom govoru pak *škandajät* znači i 'natezati brod' i 'mjeriti dubinu', što je nedvojbeno odraz tal. *scandagliare* < *scandaglio* 'strumento nautico per misurare la profondità e il fondo'. Izvorno značenje 'mjeriti dubinu' zadržano je u saljskome *škandaljati*, trogirskome *škandajät* i viškome *skandajät*. Kada znamo da je u Splitu *škândaj* i 'dubinomjer' i 'konop', na Ižu *škandälj* 'konop kojim se privezuje brod uz obalu', u Račišću *skândaj* 'tanki konop za vezivanje velike lađe', a u gradu Korčuli *skândaj* 'jak konop', onda je očito da je na većem broju točaka na našoj obali došlo do promjene značenja 'dubinomjer' → 'konop'. Semantički razvoj murterskih i prijeških likova počiva na jedinom zajedničkom obilježju sve tri radnje (mjerenje dubine, drakmaranje, potezanje broda), a to je 'konop'. U Murteru je očito, i na glasovnoj i na semantičkoj razini, naslanjanje na hrv. *drljati*. Polazni je oblik istoznačno mlet. *scandàgio*, *scandagiàr*, odnosno tršć. i dalm. mlet. *scandàio*, *scandaiar*. Napomenuti nam je još da su ti italomanski oblici, kako je odavno utvrđeno, posuđenice iz okc. *escandalh* < *SCANDACŪLŪM (REW 7649a). • Boerio 618; DEI 3369; Doria 577; ERHSJ III, 256 (s.v. *skandalj*); JE III, 218 (s.v. *škândaj*); LVS 490; RGOI 395; RGGK 314; RHMS 355; RVS 905; VDVD 180; VG 958; VMGD 155.

Strompùlin, -*ina m* stijena u Dubrovniku koja odvaja Banje od Komarde. Vjerojatno od grč. στρόμβος 'trumpet shell' proširenog sufiksom -UL, usp. *štrûmbul* 'morski pužić, *Cerithium vulgatum*', Korčula. Što se toga tiče, v. i Thompsonovu (1947: 252) napomenu: "A spiral shell about 3 inches long is said by Peters to be called *strombolo* in the fishmarket at Spalato". Motivacija slična kao i u toponimu

Porporela. Budući da u Skoka στρόμβος ne dolazi, k Vinjinoj odrednici *štrûmba* (JE III, 240). • JE III, 66sq.; Liddell-Scott 1655.

Šćōpī, -ōpih *mpl* zvijezde koje slijedi iza Vlašića na nebeskom noćnom satu; Orion, Komiža (Božanić, 1983, 148; 2011: 124). *Sc. Štapi*. Ista se koceptualizacija, na primjer, vidi i u abruc. *i tré bbaštóna* 'i tre Magi, le tre stelle di mezzo della costellazione di Orione' (Rotello, Campobasso), i to δ, ε i ζ *Orionis*. (Gpl. Šćōpih postaje analogijom, od starijega *Šćōp.) K Skokovoj odrednici *štap* (ERSHJ III, 412). V. i gore *Gvardijule*. • DAM 308; ERSHJ I, 641.

škrījaka *f* "stupica, zamka, hvataljka za ptice (kamena ploča iznad jame, podbočena šipkom)", Kukljica (RGMK 293). Na Vrgadi škrīlaka "hvataljka za ptice (kamena ploča iznad jame, podbočena šipkōm)" (RGOV 208), u Belome na Cresu škriř i škriřja "zamka za divljač, koja se sastoji od kamene ploče naslonjene na labilne upore" (BBT 461), a u Medulinu škriřlāc "dvije namještene kamene ploče s mamcem za ptice" (RMG 229). Iz samoga opisa referenta očito je da je ovaj naziv u vezi sa škriřlā (Kukljica i druga mjesta), škriřla (Medulin i druga mjesta) 'tanka kamena ploča'. Ta je riječ, kako je pokazao Skok (ERHSJ III, s.v. škriřl), praslavenskoga postanja. Kako se Skokovoj etimologiji nema što dodati, držimo da je izlišno navoditi daljnje potvrde iz rječnika primorskih i otočnih govora. Valja tek napomenuti su i neki drugi naši nazivi za zamku za ptice izvedeni iz naziva za tanke kamene ploče, usp. plōjka (< placca) u Vrisniku na Hvaru, a u Senju lābura, u Puntu lābor, u Orlecu lābur, sve od lāvera 'piastrella, pietra liscia e piatta', termina bogato potvrđena u govorima Julijske Venecije te u istriotskim i istromletačkim govorima. Oba je ova leksička tipa obradio Vinja (JE II 124, s.v. lābura; JE III 53-54, s.v. plōjka). • Doria 324; JE III, 126 (s.v. rōbula).

Šipnāta, ERHSJ III 394, s.v. Skok je sve njemu poznate toponime tipa Šipnāta protumačio kao dalmatoromansku izvedenicu "[...] na lat. -ata od gr. σίφων 'conduite d'eau' > lat. siphō, gen. -onis [...]". Tu etimologiju možemo samo osnažiti potvrdama za Skoku nepoznate Šipnate na zadarskim otocima, zabilježene u recentnim istraživanjima (v. bibliografiju natuknice), koje pokazuju da je tvorba na -ata < -ATA karakteristična za zadarsko-šibensko područje. No valja istaknuti da je sâm Skok nebrojeno puta znao inzistirati na lučenju dalmatoromanskih prežitaka sačuvanih samo u toponimiji od onih koji funkcioniраju i kao apelativi. Upravo zbog toga napominjemo da smo na Zverincu zabilježili apelativ šipnātka te upućujemo na dokument iz 1519. g. u kojem se sipnata na sjeverozapadu Dugog Otoka javlja u apelativnoj funkciji: *in omnibus sipnatis, fossis et putheis eiusdem possessionis* (DaZd, Zadarski bilježnici, Marcus A. de Bassano, b. jedina, sv. I/G, 2. svibnja 1519.). To znači da brojne Šipnate i var. na zadarskim otocima ne ukazuju nužno na naseljenost u antiki, već su kao toponimi mogli nastati znatno kasnije, procesom toponimizacije apelativa dalmatoromanskoga porijekla. • JE III, 215 (s.v. šipûn); kazala u Skračić 1996, *Top. Pašman, Top. Ugljan, Top. Vrgad, Top. Pag*.

šökō(l), -ōla *m* 'suhomesnati proizvod od svinjske vratine', Nin. Tako i u obližnjim Poljicima (Brig); u Zatonu šökō, u Privlaci šökōl, a na otoku Viru šökōl. U čakavskom govoru Funtane (Istra) šökōlo. Sve od mlet. *ossocòlo* 'specie di salsiccionne, che mangiasi crudo a fette, fatto di carne porcina tratta dal collo dell'animale' (Boerio 458). Riječ je dobro zastupljena u istromletačkim govorima. • ImLA 403; VD 714.

LITERATURA

AED = Vladimir Orel. 1998. *Albanian Etymological Dictionary*. Brill, Leiden – Boston – Köln.

AEW = Gustav Meyer. 1891. *Etymologisches Wörterbuch der albanesiachen Sprache*, Trübner, Strassbourg.

ARj = *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, sv. I–XXIII. 1881–1976. Zagreb: JAZU.

Baničević, Božo. 2000: *Rječnik starinskih riječi u Smokvici na Korčuli*. Žrnovo: Župni ured Žrnovo.

BBT = Nikola Velčić. 2003. *Besedar Bejske Tramuntane*. Mali Lošinj – Beli – Rijeka: Katedra Čakavskog sabora Cres-Lošinj – Adamić.

BetBr = Goran Filipi, 1997. *Betinska brodogradnja: etimologijski rječnik pučkog nazivlja*. Šibenik: Županijski muzej u Šibeniku.

Boerio = Giuseppe Boerio. 1856. *Dizionario del dialetto veneziano*. Giovanni Cecchini Editore. Venezia [Ristampa anastatica Giunti Martello, Firenze, 1983].

Bojanić, Михаило, Растислава Тривунац. 2002. *Рјечник дубровачког говора*. Београд: Институт за српски језик, САНУ.

Božanić, Joško. 2011. *Lingua Halieutica. Ribarski jezik Komiže*. Split: Književni krug Split.

Božanić, Joško. 1983. "Komiška ribarska epopeja". *Čakavska rič* 1–2: 1–180.

Breneselović, Luka, Orsat Ligorio. 2012. "Porijeklo ornitonima *trogir*". *Croatica et Slavica Iadertina* VIII/2: 363–367.

Çabej St. = Eqrem Çabej. 1976. *Studime etimologjike në fushë të shqipëse*. Tirana: Duri.

CGGP = Nikola Kustić. 2002. *Čakavski govora grada Paga s rječnikom*. Zagreb: Društvo Pažana i prijatelja grada Paga u Zagrebu.

ČDLex = Mate Hraste, Petar Šimunović, Reinhold Olesch. 1979: *Čakavisch-deutsches Lexikon*, I–II. Köln – Wien: Böhlau Verlag.

ČR = *Čakavska rič*. Split: Književni krug Split.

Dalm = Matteo Giulio Bartoli. 1906. *Das Dalmatische. Altromanische Sprachreste von Veglia bis Ragusa und ihre Stellung in der Apennino-Balkanischen Romania*, sv. I–II. Wien: Alfred Hölder.

DAM = Ernesto Giammarco. 1968–86: *Dizionario abruzzese e molisano*, sv. I–V. Roma: Ateneo.

DaZd = Državni arhiv u Zadru.

Deanović, Mirko. 1966. "Lingvistički atlas Mediterana II: Anketa na Visu (Komiži)". *Rad JAZU* 344: 5–35.

DEI = Carlo Battisti, Giovanni Alessio. 1950-57. *Dizionario etimologico italiano*, sv. I-V. Firenze: Università degli Studi di Firenze – G. Barberà Editore.

DELI = Manlio Cortelazzo, Paolo Zolli. 1979-88. *Dizionario etimologico della lingua italiana*, sv. I-V. Bologna: Zanichelli.

DEVI = Dino Durante, Gianfranco Turato. 1975. *Dizionario etimologico veneto-italiano*. Padova: Edizioni Erredici.

Elmendorf = John V. Elmendorf. 1951. *An Etymological Dictionary of the Dalmatian Dialect of Veglia*. University of North Carolina, Chapel Hill [doktorska disertacija].

ERSHJ = Petar Skok. 1971-74: *Etimologijski rječnik hrvatskog ili srpskog jezika* (ur. M. Deanović i Lj. Jonke), sv. I-IV. Zagreb: JAZU.

EV = Angelico Prati. 1968. *Etimologie venete (a cura di: Gianfranco Folena e Giambattista Pellegrini)*. Venezia – Roma: Istituto per la collaborazione culturale.

Frisk = Hjalmar Frisk. 1960-72. *Griechisches etymologisches Wörterbuch*, sv. I-III. Heidelberg: C. Winters Universitätsverlag.

HDZ = *Hrvatski dijalektološki zbornik*. 1956. i d. JAZU/HAZU: Zagreb.

ImLa = Goran Filipi, Barbara Buršić Giudici. 2012. *Istromletački lingvistički atlas*. Zagreb – Pula: Dominović – Znanstvena udruga Mediteran – Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.

IO = Goran Filipi. 1994. *Istarska ornitonimija. Etimologijski rječnik pučkog nazivlja*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka.

JaFa = Vojmir Vinja. 1986. *Jadranska fauna. Etimologija i struktura naziva*, sv. I-II. Zagreb – Split: JAZU – Logos.

JE = Vojmir Vinja. 1998–2004. *Jadranske etimologije. Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku* sv. I-III. Zagreb: HAZU – Školska knjiga.

L a n d i, Addolorata. 1989. *Gli elementi latini nella lingua albanese*. Salerno: Università degli studi di Salerno.

LEI = Max Pfister (ur.). *Lessico etimologico italiano*. 1979 i d. Wiesbaden: Reichert.

Liddell-Scott = Henry George Liddell, Robert Scott. 1968. *A Greek-English Lexicon*. Oxford: Oxford University Press.

LRBK = Vesna Lipovac-Radulović. 2004. *Romanizmi u Crnoj Gori. Jugosistočni dio Boke Kotorske*. Novi Sad: MBM-plas [3. dopunjeno izdanje].

LVS = Andro Roki-Fortunato. 1997. *Libar Viskiga Jazika*. Toronto: University of Toronto Press Inc.

M a t a s o v i ć, Ranko. 2009. *Etymological Dictionary of Proto-Celtic*. Leiden/Boston: Brill.

Poljica = Frano Ivanišević. 1903-5. "Poljica – narodni život i običaji". *Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena* 8: 183-336; 9: 23-144, 191-326; 10: 11-111, 181-307.

RBČG = Petar Šimunović. 2009. *Rječnik bračkih čakavskih govora*, Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.

REW = Wilhelm Meyer-Lübke. 1935. *Romanisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg: C. Winters Universitätsverlag.

RGGK = Damir Kalogjera, Mirjana Svoboda, Višnja Josipović. 2008. *Rječnik govora grada Korčule*. Zagreb: Novi Liber.

RGMK = Tomislav Maričić Kukljičanin. 2000. *Rječnik govora mjesta Kukljica na otoku Ugljanu*. Zadar: Matica hrvatska Zadar.

RGMS = Ankica Piasevoli. 1993. *Rječnik govora mjesta Sali na Dugom otoku oliti Libar saljski besid*. Zadar: Ogranak Matice hrvatske Zadar.

RGOI = Žarko Martinović. 2005. *Rječnik govora otoka Iža*. Zadar: Gradska knjižnica Zadar.

RGOM = Edo Juraga. 2010. *Rječni govora otoka Murtera*. Murter – Šibenik: Ogranak Matice hrvatske Murter – Županijski muzej Šibenik.

RGOV = Blaž Jurišić. 1973. *Rječnik govora otoka Vrgade. II dio: Rječnik*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

RKG = Ivo Oštarić. 2005. *Rječnik kolanjskoga govora ili Ričnik mista Kolana na otoku Pagu*. Zadar: Matica hrvatska Zadar.

RMG = Marija Peruško. 2010. *Rječnik medulinskoga govora*. Medulin: Društvo kulturno umjetničkog stvaralaštva Medulin.

ROG = Ivan Mahulja. 2006. *Rječnik omišaljskoga govora*. Rijeka – Omišalj: Riječki nakladni zavod – Općina Omišalj.

РСАНУ = *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*. 1959. и д. Београд: САНУ.

RVS = Berezina Matoković. 2004. *Ričnik velovaroškega Splita*. Zagreb: Denona.

Skračić, Vladimir. 1995. *Toponimija vanjskog i srednjeg niza zadarskih otoka*. Split: Književni krug.

Term = Petar Skok, 1933: *Od koga naučiše jadranski Jugoslaveni pomorstvo i ribarstvo*, Hrvatska štamparija Gradske štedionice, Zagreb.

Thompson, D'Arcy Wentworth. 1936: *A Glossary of Greek Birds*. London: Oxford University Press – Milford.

Thompson, D'Arcy Wentworth. 1947. *A Glossary of Greek Fish*. London: Oxford University Press – Cumberlege.

Top. Pag = Vladimir Skračić (ur.). 2011. *Toponimija otoka Paga*. Zadar: Sveučilište u Zadru – Centar za jadranska onomastička istraživanja.

Top. Pašman = Vladimir Skračić (ur.). 2006. *Toponimija otoka Pašmana*. Zadar: Sveučilište u Zadru – Centar za jadranska onomastička istraživanja.

Top. Ugljan = Vladimir Skračić (ur.). 2007. *Toponimija otoka Ugljana*. Zadar: Sveučilište u Zadru – Centar za jadranska onomastička istraživanja.

Top. Vrgada = Vladimir Skračić (ur.). 2007. *Toponimija otoka Vrgade*. Zadar: Sveučilište u Zadru – Centar za jadranska onomastička istraživanja.

Vasmer = Max Vasmer. 1953-58. *Russisches etymologisches Wörterbuch*, sv. I–III. Heidelberg: Winter.

VDVD = Luigi Miotto. 1984. *Vocabolario del dialetto veneto-dalmata*. Trieste: Lint.

VG = Enrico Rosamani. 1999. *Vocabolario giuliano dei dialetti parlati nella Venezia Giulia, in Istria, in Dalmazia, a Grado e nel Monfalconese*. Trieste: LINT [Seconda edizione].

VMGD = Enrico Rosamani. 1975. *Vocabolario marinaresco giuliano-dalmata (a cura di Mario Doria)*. Firenze: Olschki.

Вук = Вук Стефановић Караџић. 1818. *Српски рјечник истолкован њемачкијем и латинскијем ријечима*. Беч: Штампарија Јерменског манастира.

Vuletić, Nikola. 2006: "Dopune Jadranskim etimologijama Vojmira Vinje. Prvi prilog". *Croatica et Slavica Iadertina* 2: 135-144.

Vuletić, Nikola. 2007. "Toponimi romanskog postanja na Ugljanu i Pašmanu". *Top. Ugljan*: 345-360.

Vuletić, Nikola. 2010. "Etimološke bilješke s hrvatskih otoka i obale (uz Vinjine Jadranske etimologije)". *Croatica et Slavica Iadertina* 6: 9-19.

SUPPLEMENTI ALLE JADRANSKE ETIMOLOGIJE DI VOJMIR VINJA III

In questo lavoro, terzo della serie dei nostri supplementi alle *Jadranske etimologije* di Vojmir Vinja, vengono corrette o completate con dei nuovi dati alcune delle proposte etimologiche di V. Vinja e P. Skok. Le voci riportate sono soprattutto di origine romanza. Inoltre, vengono proposte soluzioni etimologiche per alcune voci non trattate finora.

PAROLE CHIAVE: *albanese, dalmatico, etimologia, parlate dell'Adriatico orientale, veneziano*.